

En halv vind bør ikke være godt nok for læsere af Aktuel Naturvidenskab

Af Kjeld Hansen, journalist og forfatter

I Aktuel Naturvidenskab nr. 6, 2024 skriver lektor emeritus Bent Hasholt og professor Sebastian H. Mernild om "Vandløb og klimaændringer". I en ellers informativ og sober artikel er der en stærkt vildledende passage, der bør rettes.

De to forfattere skriver, at afvanding og dræning i slutningen af 1800-tallet kom i stand som en reaktion på nederlaget i borgerkrigen i 1864. De hævder ordret, at "Det var et politisk mål som compensation for tabet af Sønderjylland efter 1864". Det er ikke korrekt.

Jeg har anmodet de to forfattere om en kildehenvisning, men en sådan findes ikke. Lektor emeritus Bent Hasholt ringede mig op og indtalte en forklaring på min telefon, hvor han straks indrømmede at være løbet med en halv vind. Hasholt har ingen reference til påstanden, men forklarer, at det er noget, han hørte i slutningen af forrige århundrede, hvor han sad i samordningsudvalget for Tøndermarsken sammen med repræsentanter for Hedeselskabet og Jordlovsudvalget, som havde "snakket om hvordan afvandingen var kommet i gang og sådan noget".

Der er tale om en hyppigt fortalt myte, som formentlig blev konstrueret i begyndelsen af det 20. århundrede af Venstre-politikerne I.C. Christensen, men nogen sikker dokumentation findes ikke. Derimod er det ganske veldokumenteret, at Det Danske Hedeselskab aldrig officielt har videregivet myten. Tværtimod dementerede selskabets historieskriver, redaktør Harald Skodshøj, myten ganske eftertrykkeligt i biografien over selskabets stifter E.M. Dalgas, der udkom i første oplag i 1943 og genudgivet i 1966.

Hvad angår Tøndermarsken, blev det første havdige bygget i 1553-56 af hertug Hans den Ældre og områdets bønder. I perioden 1692-1861 kom der flere havdiger til, og formålet var dels dyrkningssikkerhed og dels lokal landvinding for at skaffe mere landbrugsjord. I 1692 blev Gammel Frederikskog inddiget, i 1715 Rudbøl Kog og i 1861 blev Ny Frederikskog sikret med Højer Havdige.

Rundt om i landet blev der fra slutningen af 1700-tallet sat gang i afvanding og dræning af f.eks. Krogsbølle Inddæmning på Nordfyn i 1781-82, Søborg Sø i Nordsjælland i årene 1795-1803, Vålse Vig på Lolland i 1841 og Fiilsø ved Varde i 1852. Fra 1857 udbød Polyteknisk Lærestanstalt en linje i dræning og afvanding for civilingeniører.

Hvad angår påstanden om et politisk mål om mere landbrugsjord som compensation for tabet af Sønderjylland i 1864, så skal vi helt frem til 1933, før Rigsdagen vedtager den første lov om økonomisk støtte til grundforbedring. Imidlertid var formålet ikke at skaffe mere landbrugsjord – Sønderjylland var jo også vendt tilbage til moderlandet – men for at bekæmpe den meget høje arbejdsløshed ved at sætte jordarbejder i gang. Den næste økonomiske støttelov til landvinding kom i november i 1940. Også den blev vedtaget

med direkte henvisning til frygten for massearbejdsløshed på grund af den tyske besættelse.

Litteratur

Hansen, Kjeld: Det tabte land. Gads Forlag 2008.

Hansen, Kjeld: Folk & Fortællinger fra Det Tabte Land. Bind 1: Jylland (2011), bind 2: Øerne (2014).

Skodshøj, Harald: E. M. Dalgas. Det danske Hedeselskab 1943. Genudgivet i 1966.

Stenak, Morten: De inddæmmede landskaber. Landbohistorisk Selskab 2005.